у освітніх закладах або безпосередньо після здобуття відповідного освітнього рівня. У зв'язку з цим, ефективність цього етапу інноваційного процесу перебуває у прямій залежності від усунення окреслених Міністерством освіти і науки України проблемних аспектів вищої освіти.

Таким чином, можна прослідкувати нерозривний взаємозв'язок між першим та другим етапом інноваційного процесу, де наявність значних недоліків правового регулювання на одному з них, значним чином перешкоджає ефективній реалізації наступних. Вказаний висновок свідчить про необхідність при реформуванні одного «блоку» законодавства у сфері інновацій, враховувати положення інших пов'язаних нормативно-правових актів, а також суміжні положення актів ЄС з метою забезпечення єдності національного законодавства та сприянню його узгодженості з правозастосовною практикою суб'єктів інноваційного процесу.

Потенційне впровадження результатів дослідження. Сформульовані в роботі висновки, пропозиції та рекомендації можуть бути використані: у правотворчій діяльності – для вдосконалення положень інноваційного законодавства України; у науково-дослідній роботі – для подальших наукових досліджень проблем правового регулювання відповідальності у сфері інноваційної діяльності; у правозастосовній діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування; навчальному процесі – при підготовці навчальних програм, відповідних спецкурсів, написанні підручників і навчальних посібників із курсу «Інноваційне право».

1.2. Проблеми правового регулювання пріоритетних напрямів інноваційної діяльності в Україні

Стрімкі зміни у світі потребують від держав відповідних зусиль з адаптації до сучасних викликів та випробувань. Для України завдяки

не лише її геополітичному становищу та ресурсній базі, а й інтелектуальному потенціалу нації світові проблеми глобального потепління, демографічного зростання, всеохоплюючої цифрової трансформації створюють як нові ризики, так і можливості, що пов'язано з процесами регіоналізації міжнародного співробітництва. Прикладом такої взаємодії на східно-європейському просторі є проєкт Європейського Союзу «Східне партнерство»[1], який передбачає сприяння регіональному розвитку країн-членів цих країн, і в тому числі України, в Європейському Союзі.

Такий інтелектуальний потенціал української нації створює передумови для результативного розвитку сфери інноваційної діяльності, яка залежить від стану розроблення та впровадження новітніх науково-технічних розробок, зростання обсягів наукоємного виробництва, які в більшості провідних держав світу відіграють важливу роль у забезпеченні стабільного економічного розвитку.

Зважаючи на такі чинники, що визначають конкурентоспроможність будь-якої національної економіки, для України вкрай актуальною є підтримка всіма державними інституціями в межах їхньої компетенції розвитку сфери інноваційної діяльності через механізми визначення її пріоритетних напрямів. Така підтримка за умови її обґрунтованості, повноти й своєчасності надає змогу концентрувати інтелектуальний потенціал нації для ефективної реалізації конкурентних переваг національної економіки, за рахунок яких може бути додана цінність у світовій економічній системі.

Метою дослідження є системний аналіз механізмів правового регулювання і стану реалізації пріоритетних напрямів інноваційної діяльності в Україні.

Методологічну основу дослідження складає порівняльно-правовий метод, а також метод правового моделювання. За допомогою порівняльно-правового методу було ідентифіковано проблему невизначеності єдиного центрального органу виконавчої влади, відпо-

[1] Східне партнерство. Міністерство закордонних справ України. *Міністерство закордонних справ України.* 08 липня 2021 р. URL: https://mfa.gov.ua/yevropejska-integraciya/shidne-partnerstvo.

відального за підготовку пропозицій щодо пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні; невідповідність спеціальним законам єдиного п'ятирічного періоду дії пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності. Порівняльно-правовий метод також допоміг ідентифікувати законодавчу прогалину із затвердженням стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, невідповідність запропонованого визначення пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності положенням чинного законодавства, зокрема, приписам ст. 45, 46 Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність», ст. 3 Закону України «Про інноваційну діяльність», ст. 2 Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності» та ст. 3 Закону України «Про національну безпеку».

Використовуючи метод правового моделювання, було розроблено та запропоновано пропозиції щодо оперативного розроблення МОН і затвердження Урядом державної цільової програми прогнозування науково-технологічного та інноваційного розвитку України до 2030 року та термінового визначення на виконання цієї програми узгоджених між собою пріоритетних напрямів розвитку науки, техніки та інноваційної діяльності на зазначений період з подальшим обов'язковим затвердженням цих напрямів Верховною Радою України шляхом внесення відповідних змін до статті 3 Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» та статті 4 Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності».

Теоретична основа дослідження. Варто зауважити, що наукова проблематика правового регулювання пріоритетних напрямів інноваційної діяльності поки що залишається поза увагою вітчизняних дослідників. Окремі аспекти аналізу інноваційної системи розглядаються у роботах дослідників І. В. Багрової та О. Л. Черевка[1], що вивчають взаємозв'язок державного управління інноваційним розви-

[1] Багрова І. В., Черевко О. Л. Національна інноваційна система України: характеристика та проблеми становлення. *Вісник ДДФА*. 2010. №2 (24). С. 81–90.

тком з його ефективністю. Про деякі проблеми законодавчого регулювання інноваційної діяльності в Україні зазначає А. І. Яковлєв[1]. Вивчаючи тенденції та проблеми здійснення інноваційної діяльності, Г. В. Єршова[2] підсумовує про необхідність визначення державних пріоритетів інноваційної діяльності в Україні. Разом із тим, праці вказаних авторів не у повною мірою розкривають проблематику саме пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, тому у вітчизняному науковому дискурсі відсутні спроби системного аналізу механізмів правового регулювання і стану реалізації пріоритетних напрямів інноваційної діяльності в Україні крізь призму наявних прогалин та колізій в правовому регулюванні розвитку національної інноваційної системи.

Об'єктом дослідження є правове регулювання пріоритетних напрямів інноваційної діяльності в Україні.

Зміст дослідження. 20 вересня 2021 року Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (ВОІВ) було оприлюднено чотирнадцяту редакцію Global Innovation Index 2021[3] (далі – GII-2021), в якому Україна посідає загальне 49 місце серед 132 країн та економік світу за їхніми інноваційними ресурсами та результатами інноваційної діяльності за восьмидесятьмома індикаторами.

У 2021 році Україна має кращі результати за інноваційними результатами, ніж за інноваційними ресурсами, посідає 76 місце за обсягом інноваційного внеску, що є нижчим у порівнянні з показником минулого року, але вищим, ніж у 2019 році. За результатами інновацій Україна обіймає, як і в 2020 році 37 місце. Ця позиція є нижчою, ніж у 2019 році (36 місце). При цьому, наша держава посідає 3-е місце серед 34-х груп з middle-income рівнем доходу національної економіки, а також 32-е місце серед 39-ти економік Європи[4].

[1] Яковлев А. І. Аналіз стану інноваційної діяльності в Україні та шляхи його поліпшення. *Наука та наукознавство.* 2018. №2 (100). С. 29–44.

[2] Єршова Г. В. Інноваційна діяльність в Україні: основні тенденції та проблеми. *Економіка і прогнозування.* 2017. №4. С. 137–148.

[3] Global Innovation Index 2021: Report of WIPO. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2021.pdf.

[4] Там само.

Як випливає зі звіту, в умовах величезних людських і економічних втрат, викликаних пандемією COVID-19, уряди і підприємства в багатьох частинах світу збільшили інвестиції в інновації. Це, у свою чергу, засвідчує визнання того, що інноваційні ідеї та проєкти мають вирішальне значення для подолання пандемії і забезпечення економічного зростання у майбутньому.

Інноваційне випереджальне економічне зростання визнано як шлях реалізації місії Національної економічної стратегії України на період до 2030 року[1] (далі – Національна стратегія), що передбачає створення можливості для реалізації наявного географічного, ресурсного та людського потенціалу країни для забезпечення належного рівня добробуту, самореалізації, безпеки, прав та свобод кожного громадянина України.

Відповідно до цієї Національної стратегії економічна візія держави полягає в позиціонуванні України як надійного економічного партнера у світі та прикладу розвитку для всіх країн Східного партнерства, найпривабливішої країни економічних можливостей для інвестицій, інновацій, ведення бізнесу, а забезпечення інноваційного випереджального економічного зростання має сприяти людському розвитку через відповідну якість освіти, науки, медицини, культури та навколишнього природного середовища[2].

Нагадаємо, що відповідно до ст. 6 Закону України «Про інноваційну діяльність»[3] визначення та підтримка пріоритетних напрямів інноваційної діяльності є одними зі шляхів її державного регулювання, а згідно зі ст. 45 Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність»[4] держава водночас має забезпечувати підтримку прі-

[1] Національна економічна стратегія України на період до 2030 року: затв. постановою КМУ від 3 березня 2021 р. № 179. URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179.

[2] Там само.

[3] Про інноваційну діяльність: Закон України від 4 липня 2002 р. № 40-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 36. Ст. 266. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15.

[4] Про наукову та науково-технічну діяльність: Закон України від 26 листопада 2015 р. № 848-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 3. Ст. 25. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text.

оритетних напрямів розвитку науки і техніки, державних цільових наукових і науково-технічних програм та концентрацію ресурсів для їх реалізації.

Наразі законодавча дефініція пріоритетних напрямів інноваційної діяльності міститься у ч. 1 ст. 2 Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні»[1], відповідно до якої під цими напрямами визначено «науково і економічно обґрунтовані та визначені відповідно до цього Закону напрями провадження інноваційної діяльності, що спрямовані на забезпечення економічної безпеки держави, створення високотехнологічної конкурентоспроможної екологічно чистої продукції, надання високоякісних послуг та збільшення експортного потенціалу держави з ефективним використанням вітчизняних та світових науково-технічних досягнень»[2].

У ст. 4 цього Закону Верховна Рада України встановила на 2011-2021 роки такі стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні:

1) освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії;

2) освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування, озброєння та військової техніки;

3) освоєння нових технологій виробництва матеріалів, їх оброблення і з'єднання, створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій;

4) технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу;

5) впровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики;

6) широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища;

---

[1] Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 8 вересня 2011 р. № 3715-VI. *Відомості Верховної Ради України.* 2012. № 19-20. Ст. 166. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17#Text.

[2] Там само.

7) розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки[1].

На наш погляд, ці пріоритетні на час прийняття зазначеного закону напрями наразі виглядають абстрактними для тієї чи іншої сфери, що з одного боку є зручним завдяки збереженню актуальності з часом, а з іншого боку може сприйматися як невизначеність через брак конкретності.

Також очевидним для нас є те, що поточний рік є останнім роком їхньої дії, тому забезпечення безперервного законодавчого регулювання зазначеної сфери правовідносин є вкрай важливим, що обумовлює потребу в дослідженні відповідних механізмів правового регулювання і стану їхньої реалізації.

Разом із тим, в чинній Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року (далі – Стратегія розвитку ІД)[2], не визначено в якості проблеми, що підлягає розв'язанню, для забезпечення побудови національної економічної системи, оновлення чи зміну стратегічних пріоритетних напрямів на наступний період. Це можна пояснити не скільки свідченням збереження їхньої актуальності, скільки наявністю на момент прийняття Стратегії розвитку ІД часу (майже півторарічного періоду) для розроблення відповідних пропозицій для майбутнього корегування цих пріоритетних напрямів.

Як вбачається зі змісту статті 2 Закону[3] пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні поділено на стратегічні, тобто ті, що визначаються на період до 10 років, і середньострокові, тобто ті, які визначаються на період до 5 років. При цьому, середньострокові

[1] Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 8 вересня 2011 р. № 3715-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 19-20. Ст. 166. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17#Text.

[2] Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року : Розпорядження КМУ від 10 липня 2019 р. № 526-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text.

[3] Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 8 вересня 2011 р. № 3715-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 19-20. Ст. 166. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17#Text.

пріоритетні напрями визначено з метою поетапного забезпечення реалізації стратегічних пріоритетних напрямів на загальнодержавному, галузевому і регіональному рівнях. А отже, прогалини законодавчого регулювання стратегічних пріоритетних напрямів відповідно створюють суттєві перешкоди або взагалі унеможливлюють належне визначення і виконання середньострокових пріоритетних напрямів на усіх рівнях. Таким чином, всі пріоритетні напрями інноваційної діяльності має бути визначено відповідно до Закону, тобто підготовлено, схвалено та затверджено відповідно до встановленого законодавством порядку[1].

Чинний механізм законодавчого регулювання формування та визначення пріоритетних напрямів інноваційної діяльності передбачає послідовні дії уповноважених органів публічної влади щодо розроблення із залученням наукової громадськості пропозицій, схвалення їх у вигляді проєктів нормативних актів та затвердження цих актів органами публічної влади у межах компетенції у встановлені строки.

Так, пропозиції щодо стратегічних пріоритетних напрямів та їх прогнозно-аналітичне обґрунтування згідно зі ст. 3 Закону[2] має готувати центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері науково-технічної та інноваційної діяльності (МОН). Орган має залучити до підготовки напрямів Національну академію наук України, національні галузеві академії наук України, вищі навчальні заклади і науково-дослідні інститути та подати їх на розгляд центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері інновацій (Мінекономіки), що у встановленому порядку має внести їх на розгляд Кабінету Міністрів України. Далі, КМУ має схвалити обґрунтовані Мінекономіки пропозиції стратегічних пріоритетних напрямів та подати їх у вигляді проєктів

[1] Георгієвський Ю. В. Законодавче регулювання пріоритетних напрямів інноваційної діяльності в Україні. *Підприємництво, господарство і право.* 2021. №2. С. 42–48.

[2] Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 8 вересня 2011 р. № 3715-VI. *Відомості Верховної Ради України.* 2012. № 19-20. Ст. 166. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17#Text.

законів до Верховної Ради України до 1 березня передостаннього року дії попередніх стратегічних пріоритетних напрямів. Таким чином, Парламент мав затвердити стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності на 2022-2031 роки, тобто на наступний десятирічний період, шляхом внесення змін до ст. 4 профільного закону до 01 березня 2020 року, чого не було здійснено[1].

Відповідно до ч. 2 ст. 3 Закону[2] підготовка пропозицій щодо стратегічних пріоритетних напрямів та їх прогнозно-аналітичне обґрунтування мають здійснюватися із залученням Національної академії наук України, національних галузевих академій наук України, вищих навчальних закладів і науково-дослідних інститутів в рамках державних цільових програм прогнозування науково-технічного та інноваційного розвитку України у відповідності до законів України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки»[3] та «Про державні цільові програми»[4].

У ст. 4 Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» при цьому зазначається, що таку державну цільову програму Уряд розробляє і здійснює на підставі рекомендацій Національної ради України з питань розвитку науки і технологій із залученням Національної академії наук України, національних галузевих академій наук, центральних органів виконавчої влади відповідно до Закону України «Про державні цільові програми».

---

[1] Див. докладніше: Георгієвський Ю. В. Проблема визначення періоду дії пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні. *Актуальні питання реформування правової системи України* : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Дніпро, 2–3 липня 2021 р.). Дніпро: ГО «Правовий світ», 2021. С. 36–40.

[2] Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 8 вересня 2011 р. № 3715-VI. *Відомості Верховної Ради України.* 2012. № 19-20. Ст. 166. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17#Text.

[3] Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки: Закон України від 11 липня 2001 р. № 2623-III. *Відомості Верховної Ради України.* 2001. № 48. Ст. 253. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17#Text.

[4] Про державні цільові програми : Закон України від 18 березня 2004 р. № 1621-IV. *Відомості Верховної Ради України.* 2004. № 25. Ст. 352. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1621-15#Text.

В свою чергу, порядок формування пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки має схожі особливості з порядком формування стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності. Так, окрім того, що їх має бути розроблено в рамках відповідної державної цільової програми, також має відбутись обговорення науковою громадськістю і за рішенням КМУ подано до ВРУ для корегування або заміни пріоритетних напрямів розвитку з їх затвердженням шляхом внесення змін до відповідного закону.

Отже, зважаючи на приписи ст. 3 Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні»[1], та відповідно до ст. 4 Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки»[2] можна дійти висновку, що Уряд до кожного зі стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності Уряд має подавати до Парламенту: 1) обґрунтування необхідності прийняття пріоритетного напряму, очікувані результати та їх вплив на економіку України; 2) оцінку науково-технічного потенціалу та наукових шкіл, які будуть задіяні в реалізації пріоритетного напряму, оцінку існуючих об'єктів права інтелектуальної власності та наукових результатів, що будуть покладені в основу реалізації пріоритетного напряму; 3) пропозиції до пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок, визначення фахівців та базових наукових установ, що мають здійснювати науково-технічний супровід пріоритетного напряму; 4) концепцію реалізації пріоритетного напряму та оцінка фінансових, матеріально-технічних ресурсів, які мають бути залучені для його реалізації[3].

Важливим для визначення механізму правового регулювання пріоритетних напрямів інноваційної діяльності є те, що відповідно

[1] Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 8 вересня 2011 р. № 3715-VI. *Відомості Верховної Ради України.* 2012. № 19-20. Ст. 166. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17#Text.

[2] Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки: Закон України від 11 липня 2001 р. № 2623-III. *Відомості Верховної Ради України.* 2001. № 48. Ст. 253. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-14#Text.

[3] Георгієвський Ю. В. Законодавче регулювання пріоритетних напрямів інноваційної діяльності в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. №2. С. 42–48.

до ст. 4 Закону України «Про державні цільові програми»[1] заходи, завдання та показники державних цільових програм мають враховуватися під час складання проєкту Державного бюджету України на відповідний рік. Це відбувається шляхом визначення головними розпорядниками бюджетних коштів обсягів видатків на їх реалізацію у складі бюджетних програм та включення центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики, відповідних бюджетних запитів до пропозицій проєкту Державного бюджету України.

Разом із тим, останньою державною цільовою програмою, яку було присвячено пріоритетним напрямам інноваційної діяльності, в тому числі, завдяки передбаченій в ній постійно діючій, єдиній системі прогнозування науково-технологічного розвитку, була Державна програма прогнозування науково-технологічного розвитку на 2008-2012 роки[2].

В подальшому Уряд постановою від 22 червня 2011 р. №704 «Про скорочення кількості та укрупнення державних цільових програм»[3] визнав такою, що втратила чинність постанову про затвердження цієї Державної цільової програми (пункт 23 переліку), через що її так і не було повноцінно реалізовано.

Отже, наразі Державна цільова програма, в якій було б визначено найбільш перспективні напрями, варіанти та заходи з прогнозування розвитку науково-технологічної та інноваційної діяльності, в Україні відсутня.

Як вже зазначалося, середньострокові пріоритетні напрями інноваційної діяльності формуються на основі визначених Законом стра-

[1] Про державні цільові програми: Закон України від 18 березня 2004 р. № 1621-IV. *Відомості Верховної Ради України.* 2004. № 25. Ст. 352. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1621-15#Text.

[2] Державна програма прогнозування науково-технологічного розвитку на 2008-2012 роки: постанова КМУ від 11 вересня 2007 р. № 1118. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1118-2007-%D0%BF#Text.

[3] Про скорочення кількості та укрупнення державних цільових програм: постанова КМУ від 22 червня 2011 р. №704. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/704-2011-%D0%BF#Text.

тегічних пріоритетних напрямів з метою поетапного забезпечення їх реалізації на різних рівнях.

Варто зазначити, що відповідно до ст. 5 Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності»[1] середньострокові пріоритетні напрями загальнодержавного і галузевого рівнів має затверджувати КМУ за поданням Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України протягом трьох місяців з дня визначення законом стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності. При цьому, пропозиції для Мінекономіки щодо середньострокових пріоритетних напрямів загальнодержавного рівня має формувати Міністерство освіти і науки України із залученням наукової громадськості, а щодо *середньострокових пріоритетних напрямів галузевого рівня – відповідні центральні органи виконавчої влади, що відповідають за окремі галузі економіки. В свою чергу, середньострокові пріоритетні напрями регіонального рівня має затверджувати Верховна Рада Автономної Республіки Крим за поданням Ради міністрів Автономної Республіки Крим та місцеві ради за поданням місцевих державних адміністрацій.*

Згідно зі статтею 5 Закону[2] *середньострокові пріоритетні напрями загальнодержавного рівня мають бути спрямовані на забезпечення міжгалузевого та міжрегіонального інноваційного розвитку, в свою чергу, галузевого рівня - на вирішення питань забезпечення інноваційного розвитку окремих галузей економіки, а регіонального рівня – на вирішення питань забезпечення інноваційного розвитку окремих регіонів. При цьому, пропозиції щодо середньострокових пріоритетних напрямів мають спиратися на сформовані та затверджені пріоритетні напрями вищого рівня та враховувати результати прогнозно-аналітичних досліджень економічного і соціального розвитку відповідного рівня – держави в цілому, окремих галузей економіки та окремого регіону.* Так, приміром, на період 2017–2021 роки Уряд постановою від 28 грудня 2016 р.

[1] Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 8 вересня 2011 р. № 3715-VI. *Відомості Верховної Ради України.* 2012. № 19-20. ст. 166. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17#Text.

[2] Там само.

№ 1056 затвердив такі середньострокові пріоритетні напрями інноваційної діяльності загальнодержавного рівня: освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, альтернативних джерел енергії, високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування, озброєння та військової техніки, виробництва матеріалів, їх оброблення і з'єднання, створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій, технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу, впровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики, широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища, розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки[1] тощо, якими фактично відтворено положення закону «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності».

Ці напрями, в свою чергу, було деталізовано при затвердженні Урядом постановою від 18 жовтня 2017 р. № 980 середньострокових пріоритетних напрямів галузевого рівня[2] на аналогічний п'ятирічний період.

При цьому, при визначенні таких середньострокових пріоритетних напрямів фактично було без додаткового уточнення відтворено положення ст. 4 Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності», якою ще у 2011 р. було визначено стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності на період до 2021 року. На нашу думку, при затвердженні не лише середньострокових пріоритетних напрямів, а й стратегічних пріоритетних напрямів була б доречною їхня чітка деталізація, зважаючи на актуальні виклики та потреби.

[1] Деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на 2017-2021 роки: постанова КМУ від 28 грудня 2016 р. № 1056. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1056-2016-%D0%BF#Text.

[2] Деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності галузевого рівня на 2017-2021 роки: постанова КМУ від 18 жовтня 2017 р. № 980. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980-2017-%D0%BF#Text.

Так, приміром, у відповідь на сучасний світовий виклик, що постав перед Україною у 2020 році через пандемію, до переліку затверджених середньострокових пріоритетних напрямів впровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування і фармацевтики Урядом не було внесено змін, якими було б передбачено визнання державою актуальності й пріоритетності розроблення методів діагностики, лікування та, головне, профілактики COVID-19. Такий стан є наслідком не лише неналежного дотримання вимог закону відповідальними за цей напрямок діяльності міністерствами – Міністерством охорони здоров'я України, яке мало б сформувати відповідні пропозиції, та Міністерством економіки України, яке мало б ці пропозиції подати до Уряду для подальшого затвердження, а й відсутності практики уточнення та деталізації середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, зважаючи на здобутий досвід попереднього (першого) періоду реалізації стратегічних пріоритетних напрямів.

Потрібно також зазначити, що за вимогою ч. 3 ст. 3 Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» Уряд задля забезпечення ефективної взаємодії між цими органами під час роботи з підготовки пропозицій щодо стратегічних пріоритетних напрямів мав би затвердити Порядок, який би відповідав його положенням.

При цьому, наразі є чинним Порядок формування, експертизи та обговорення пріоритетних напрямів інноваційної діяльності[1], затверджений постановою КМУ від 17 липня 2003 р. №1094, тобто у відповідності та на виконання Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 16 січня 2003 р. №433-IV, що втратив чинність у зв'язку з прийняттям чинного Закону від 08 вересня 2011 р.

Зазначеним Порядком було встановлено процедуру формування, експертизи та обговорення не лише стратегічних пріоритетних

[1] Про затвердження Порядку формування, експертизи та обговорення пріоритетних напрямів інноваційної діяльності: постанова КМУ від 17 липня 2003 р. №1094. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1094-2003-%D0%BF#Text.

напрямів інноваційної діяльності, а й середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня. Відповідно до цього порядку пропозиції щодо визначення стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності та середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня розробляються та разом з техніко-економічним обґрунтуванням мають подаватися до МОН міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, Національною та галузевими академіями наук до 1 жовтня передостаннього року дії попередніх стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності (пункт 2 порядку)[1]. МОН України відповідно до Порядку узагальнює ці пропозиції, формує перелік стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності та перелік середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня, організовує проведення їх експертизи, забезпечує обговорення з науковою громадськістю, розміщує відомості про них у засобах масової інформації та до 1 січня останнього року дії попередніх стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності в установленому порядку надсилає зазначені переліки пріоритетних напрямів інноваційної діяльності з техніко-економічним обґрунтуванням до КМУ, який має внести їх до Верховної Ради України **до 1 березня останнього року** дії попередніх стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності (пункт 3 Порядку)[2].

На виконання цього порядку спільним наказом Міністерства освіти і науки України, Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, Міністерства промислової політики України, Міністерства аграрної політики України, Міністерства фінансів України та Національної академії наук України від 23 грудня 2003 р. № 840/382/528/459/688/513 було затверджено Методику проведення експертизи стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяль-

[1] Про затвердження Порядку формування, експертизи та обговорення пріоритетних напрямів інноваційної діяльності: постанова КМУ від 17 липня 2003 р. №1094. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1094-2003-%D0%BF#Text.

[2] Там само.

ності та середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня[1].

Відповідно до цієї Методики метою експертизи пріоритетних напрямів інноваційної діяльності є дослідження, перевірка, аналіз та оцінка науково-технічного рівня сформованих або уточнених МОН стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності та середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня, щодо яких експертно-аналітичній робочій групі було необхідно провести науково обґрунтований аналіз і дати висновок про доцільність їх затвердження[2].

Експертно-аналітична думка при формуванні органом публічного управління пропозицій пріоритетних напрямів інноваційної діяльності визнавалась визначальною[3]. Так, у разі прийняття негативного висновку для відповідних уповноважених органів – ініціаторів формування пріоритетних напрямів інноваційної діяльності встановлювалося строкове обмеження для повторного подання документів на експертизу: для МОН щодо стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності – не раніше ніж через десять років, для центральних органів виконавчої влади, виконавчих органів місцевого самоврядування, Національної та галузевих академій наук, громадських наукових та науково-технічних організацій щодо середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня – не раніше ніж через три роки після відповідного негативного висновку (пункт 8 Методики)[4].

В подальшому цей наказ було визнано таким, що втратив чинність на підставі спільного наказу Міністерства освіти і науки, Міністерства

---

[1] Про затвердження Методики проведення експертизи стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності та середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня: наказ від 23.12.2003 № 840/382/528/459/688/513. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0055-04#Text

[2] Там само.

[3] Георгієвський Ю. В. Законодавче регулювання пріоритетних напрямів інноваційної діяльності в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. №2. С. 42–48.

[4] Там само.

економічного розвитку і торгівлі, Міністерства аграрної політики та продовольства, Міністерства фінансів та Національної академії наук України від 19.12.2017 № 1631/1834/677/1033/754[1].

Зазначений, зважений, на нашу думку, механізм правового регулювання, при цьому, і досі суперечить ст. 3, 5 чинного Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності»[2]. Як ми зазначали раніше, цими статтями «встановлено, що **МОН України готує пропозиції** щодо стратегічних та середньострокових пріоритетних напрямів загальнодержавного рівня **та подає їх на розгляд Мінекономіки України**, яке у встановленому порядку вносить їх для схвалення на розгляд КМУ. При цьому, приміром, схвалені пропозиції щодо стратегічних пріоритетних напрямів КМУ має вносити до Верховної Ради України у вигляді проєктів законів **до 01 березня передостаннього року** дії попередніх стратегічних пріоритетних напрямів. Отже, відповідно до закону Мінекономіки, а не МОН є уповноваженим органом, відповідальним за підготовку до розгляду Урядом переліків стратегічних та середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня, а Уряд має схвалити і внести їх до Парламенту не до 01 березня останнього року дії попередніх пріоритетних напрямів, а до 01 березня передостаннього року їхньої дії»[3], чого своєчасно зроблено не було.

Не можна оминути увагою і те, що належне визначення пріоритетних напрямів інноваційної діяльності логічно пов'язано з визначенням пріоритетних напрямів розвитку науки та техніки.

---

[1] Про визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства освіти і науки України, Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, Міністерства промислової політики України, Міністерства аграрної політики України, Міністерства фінансів України, Національної академії наук України від 23 грудня 2003 р. № 840/382/528/459/688/513: наказ від 19.12.2017 № 1631/1834/677/1033/754. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0037-18#Text.

[2] Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 8 вересня 2011 р. № 3715-VI. *Відомості Верховної Ради України.* 2012. № 19-20. Ст. 166. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17#Text.

[3] Георгієвський Ю. В. Законодавче регулювання пріоритетних напрямів інноваційної діяльності в Україні. *Підприємництво, господарство і право.* 2021. №2. С. 46.

Відповідно до Концепції розвитку національної інноваційної системи[1] в національній інноваційній системі України важливе місце посідає підсистема генерації знань, яка складається з наукових інституцій різних форм власності (державні наукові центри, академічні та галузеві інститути, наукові підрозділи вищих навчальних закладів, наукові та конструкторські підрозділи підприємств тощо), які проводять наукові дослідження і розробки та створюють нові наукові знання і технології. При цьому, в Концепції було діагностовано певну непослідовність формування та реалізації державної політики у сфері наукової і науково-технічної діяльності, зокрема, щодо державного регулювання формування сектору тих наукових досліджень і науково-технічних розробок, яким з метою забезпечення конкурентоспроможності вітчизняного виробництва, сталого розвитку, національної безпеки України та підвищення якості життя населення за довгостроковими науково, економічно та соціально обґрунтованими напрямами науково-технічного розвитку має надаватися пріоритетна державна підтримка.

Так, Законом України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки»[2] було визначено такі напрями на період до 2020 року, серед яких: фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави; інформаційні та комунікаційні технології; енергетика та енергоефективність; раціональне природокористування; науки про життя, нові технології профілактики та лікування найпоширеніших захворювань; нові речовини і матеріали (стаття 3). Як бачимо, в цілому наведені пріоритетні напрями розвитку науки і техніки є такими, що відповідають стратегічним пріоритетним напрямам інноваційної діяльності.

[1] Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи: розпорядження КМУ від 17 червня 2009 р. № 680-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/680-2009-%D1%80#Text.

[2] Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки: Закон України від 11 липня 2001 р. № 2623-III. *Відомості Верховної Ради України.* 2001. № 48. Ст. 253. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-14#Text.

Варто зауважити, що відповідно до вже згаданої нами чинної Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року[1] перегляд пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки з метою їх наближення до напрямів, визначених у розвинутих державах світу, на основі сучасних світових технологічних трендів було визначено в якості одного зі шляхів розв'язання проблем функціонування національної інноваційної екосистеми на етапі створення новацій. Проте станом на листопад 2021 року відповідних змін до статті 3 Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» Верховною Радою України внесено не було, отже, ці напрями на період до 2030 року залишаються наразі невизначеними.

Варто звернути увагу на те, що згідно зі ст. 4 Закону[2] пріоритетні напрями розвитку науки і техніки на наступний довгостроковий період, тобто з 2021 до 2030 року включно, мали бути підготовлені згідно з державною цільовою програмою прогнозування науково-технологічного та інноваційного розвитку України. До того ж, вони мали бути обговорені з науковою громадськістю і за рішенням Кабінету Міністрів України подані до Верховної Ради України для корегування або заміни раніше визначених в ст. 3 Закону напрямів з обов'язковим затвердженням їх Верховною Радою України шляхом внесення відповідних змін до зазначеної статті Закону.

Слід додати, що наведений вище механізм правового регулювання визначення пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки уточнено Законом України «Про наукову і науково-технічну діяльність»[3]. Так, відповідно до ст. 42 цього Закону центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну

[1] Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року: Розпорядження КМУ від 10 липня 2019 р. № 526-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text.

[2] Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки: Закон України від 11 липня 2001 р. № 2623-III. *Відомості Верховної Ради України.* 2001. № 48. Ст. 253. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-14#Text.

[3] Про наукову та науково-технічну діяльність: Закон України від 26 листопада 2015 р. № 848-VIII. *Відомості Верховної Ради України.* 2016. № 3. Ст. 25. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text.

політику у сфері наукової і науково-технічної діяльності, яким наразі є Міністерство освіти і науки України, спільно з Національною радою України з питань розвитку науки і технологій розробляє пріоритетні напрями розвитку науки і техніки та вносить відповідні пропозиції на розгляд Кабінету Міністрів України у встановленому законодавством порядку.

В свою чергу, згідно зі ст. 41 Закону[1] на КМУ покладено обов'язок забезпечення розроблення, затвердження в межах компетенції та подальше виконання державних цільових наукових і науково-технічних програм та подання ВРУ пропозиції щодо визначення пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки. Верховна Рада України відповідно до ст. 39 Закону[2] має затверджувати ці запропоновані їй Урядом пріоритетні напрями розвитку науки і техніки.

У зазначеному контексті, доречно згадати низку урядових актів, які раніше було присвячено визначенню пріоритетних напрямів розвитку науково-технологічного та інноваційного потенціалу України. Насамперед, потрібно згадати Державну програму прогнозування науково-технологічного та інноваційного розвитку на 2004-2006 роки[3], метою якої було, зокрема, визначення актуальних напрямів розвитку науки і техніки в поєднанні з найбільш перспективними напрямами інноваційної діяльності. В цій Програмі в якості завдань наголошувалося на необхідності створення на державному рівні системи безперервних і незалежних прогнозно-аналітичних досліджень; визначення оптимального варіанту розвитку науково-технологічної та інноваційної діяльності, найбільш перспективних, насамперед, критичних технологій, інновацій для забезпечення науково-технічного і соціального прогресу та виходу на світовий ринок наукоємних товарів і технологій.

---

[1] Про наукову та науково-технічну діяльність: Закон України від 26 листопада 2015 р. № 848-VIII. *Відомості Верховної Ради України.* 2016. № 3. Ст. 25. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text.

[2] Там само.

[3] Державна програма прогнозування науково-технологічного та інноваційного розвитку на 2004-2006 роки: затв. постановою КМУ від 25 серпня 2004 р. №1086. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1086-2004-%D0%BF#Text.

Також слід згадати Державну програму прогнозування науково-технологічного розвитку на 2008-2012 роки[1], якою було передбачено запровадження постійно діючої, єдиної системи прогнозування науково-технологічного розвитку. При цьому, в завданнях і заходах з виконання цієї Державної програми, у тому числі, було передбачено розроблення спільно МОН, Мінпромполітики, Національною та галузевими академіями наук пропозицій щодо розвитку пріоритетних напрямків науки і техніки шляхом розроблення проєктів концепції та державної цільової програми наукових досліджень та науково-технічних розробок за пріоритетними напрямами розвитку науки і техніки на 2013 – 2017 роки.

На жаль, в подальшому Уряд постановою від 22 червня 2011 р. № 704 «Про скорочення кількості та укрупнення державних цільових програм»[2] визнав такою, що втратила чинність зазначену Постанову, у зв'язку з чим її так і не було повноцінно реалізовано.

При цьому, в Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року[3], Уряд визнає існування проблем недостатності фінансування (зокрема, державного) та відсутності достовірного прогнозування тенденцій та досліджень впливу інструментів державного регулювання інноваційного розвитку економіки на етапі створення новацій в інноваційному процесі. В якості одного із способів розв'язання зазначених проблем в Стратегії запропоновано перегляд пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки, акцентуючи на необхідності наближення їх до напрямів, визначених у розвинутих державах світу, на основі сучасних світових технологічних трендів[4].

[1] Державна програма прогнозування науково-технологічного розвитку на 2008-2012 роки: затв. постановою КМУ від 11 вересня 2007 р. №1118. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1118-2007-%D0%BF#Text.

[2] Про скорочення кількості та укрупнення державних цільових програм: Постанова КМУ від 22 червня 2011 р. № 704. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/704-2011-%D0%BF#Text.

[3] Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року: затв. розпорядженням КМУ від 10 липня 2019 р. № 526-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text.

[4] Там само.

Отже, як бачимо, в попередній період всі відповідальні суб'єкти спільними зусиллями забезпечували своєчасне визначення всієї системи пріоритетних напрямів розвитку науки, техніки та інноваційної діяльності, а поточному стану державного регулювання бракує належної координації суб'єктів, наслідком якої є вже встановлена нами законодавча невизначеність.

Зазначені обставини актуалізують потребу в невідкладній законопроєктній роботі з метою забезпечення своєчасного нормативно-правового регулювання в цій сфері.

У зв'язку з цим привертає увагу відповідна ініціатива Міністерства освіти і науки України, яке 26 травня 2021 року на офіційному сайті оголосило про початок громадського обговорення законопроєкту «Про основні засади формування та реалізації пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні»[1].

Як вбачається з цього законопроєкту, ним передбачено запровадити нове визначення та систему пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності через їх трансформації шляхом об'єднання пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, змінити порядок визначення, тобто порядок формування та затвердження цих пріоритетних напрямів, шляхом перерозподілу повноважень між Верховною Радою України та Кабінетом Міністрів України. Також законопроєктом передбачено визнання такими, що втратили чинність низки законодавчих актів, зокрема, Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» та Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки», та внесення змін до низки законів в сфері науки, техніки та інноваційної діяльності з метою приведення їх у відповідність до положень цього законопроєкту.

[1] Оголошення МОН України. *Міністерство освіти і науки України.* 26 травня 2021 р. URL: https://mon.gov.ua/ua/news/mehanizm-formuvannya-ta-realizaciyi-prioritetnih-napryamiv-naukovoyi-naukovo-tehnichnoyi-ta-innovacijnoyi-diyalnosti-v-ukrayini-gromadske-obgovorennya.

При цьому, аналіз положень законопроєкту дозволяє висловити деякі зауваження до його змісту, врахування яких дозволить пришвидшити процедуру прийняття завдяки приведенню його у відповідність до чинного законодавства України.

По-перше, в статті 2 Розділу І. «Загальні положення» законопроєкту[1] було запропоновано визначення «пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності» (далі – пріоритетні напрями), як науково, економічно та соціально обґрунтованих тематичних напрямів фундаментальних і прикладних наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок, яким надається пріоритетна державна підтримка з метою формування ефективного сектору наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок для забезпечення конкурентоспроможності вітчизняного виробництва, сталого розвитку та національної безпеки держави, підвищення якості життя населення та інтеграції вітчизняного сектору наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок у світовий науковий та Європейський дослідницький простір.

Наведена дефініція фактично узагальнює визначення довгострокових (понад 10 років) та середньострокових (понад 5 років) пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки, які наводяться в ст. 2 Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки»[2], та є похідною від цих визначень[3].

---

[1] Оголошення МОН України. *Міністерство освіти і науки України.* 26 травня 2021 р. URL: https://mon.gov.ua/ua/news/mehanizm-formuvannya-ta-realizaciyi-prioritetnih-napryamiv-naukovoyi-naukovo-tehnichnoyi-ta-innovacijnoyi-diyalnosti-v-ukrayini-gromadske-obgovorennya.

[2] Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки: Закон України від 11 липня 2001 р. № 2623-III. *Відомості Верховної Ради України.* 2001. № 48. Ст. 253. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text.

[3] Георгієвський Ю. В. Проблема спрямованості державної підтримки у визначенні пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні. *Актуальні дослідження правової та історичної науки*: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Тернопіль, 10 червня 2021 р.). Тернопіль, 2021. Вип. 33. С. 16–22. URL: http://www.lex-line.com.ua/?go=full_article&id=3218.

При цьому, в запропонованій дефініції пріоритетних напрямів «не враховано чинне визначення пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, яке встановлено в ст. 2 Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності»[1], в тому числі, щодо їх спрямованості на забезпечення економічної безпеки держави, створення високотехнологічної конкурентоспроможної екологічно чистої продукції, надання високоякісних послуг та збільшення експортного потенціалу держави з ефективним використанням вітчизняних та світових науково-технічних досягнень»[2]. Відсутність такої спрямованості в запропонованому визначенні – очевидний його недолік.

В запропонованій дефініції присутні нові ознаки. Варто звернути увагу на «мету пріоритетної державної підтримки, а саме на інтеграцію вітчизняного сектору наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок у світовий науковий та Європейський дослідницький простір, що потребує додаткового уточнення під час розгляду зазначеного законопроєкту»[3].

В такий спосіб, розробники законопроєкту запроваджують «зміну спрямованості фундаментальних і прикладних наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок із забезпечення економічної безпеки держави, створення високотехнологічної конкурентоспроможної екологічно чистої продукції, надання високоякісних послуг та збільшення експортного потенціалу держави на інтеграцію таких наукових досліджень та науково-технічних розробок у світовий науковий та Європейський дослідницький простір»[4].

---

[1] Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 8 вересня 2011 р. № 3715-VI. *Відомості Верховної Ради України.* 2012. № 19-20. Ст. 166. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17#Text.

[2] Георгієвський Ю. В. Проблема спрямованості державної підтримки у визначенні пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні. *Актуальні дослідження правової та історичної науки*: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Вип. 33. (м. Тернопіль, 10 червня 2021 р.). Тернопіль, 2021. С. 18. URL: http://www.lex-line.com.ua/?go=full_article&id=3218.

[3] Там само. С. 18.

[4] Там само. С. 18.

На нашу думку, «акцентування спрямованості пріоритетної державної підтримки на інтеграцію вітчизняного сектору наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок у світовий науковий та Європейський дослідницький простір не повною мірою відповідає чинному законодавству про наукову та науково-технічну діяльність, адже відповідно до ст. 45 Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність»[1] є лише однією з основних цілей державної політики у сфері наукової і науково-технічної діяльності»[2].

«Ігнорування всіх інших визначених в цій статті цілей державної політики в цій сфері, в тому числі, примноження національного багатства на основі використання наукових та науково-технічних досягнень (п. 3 ч. 1 ст. 45), зміцнення національної безпеки на основі використання наукових та науково-технічних досягнень (п. 5 ч. 1 ст. 45), забезпечення вільного розвитку наукової та науково-технічної творчості (п. 7 ч. 1 ст. 45), свідчить про вибірковість і необґрунтоване звуження пріоритетних напрямів та в перспективі може призвести до недосягнення зазначених цілей»[3].

Також ця зміна акцентів, як ми зазначали раніше, «не повною мірою відповідає принципам державної інноваційної політики, основним принципам державного управління та регулювання у сфері наукової і науково-технічної діяльності та фундаментальним національним інтересам України як складника її національної безпеки»[4]. Так, відповідно до ст. 3 Закону України «Про інноваційну діяльність»[5]

---

[1] Про наукову та науково-технічну діяльність: Закон України від 26 листопада 2015 р. № 848-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 3. Ст. 25. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text.

[2] Георгієвський Ю. В. Проблема спрямованості державної підтримки у визначенні пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні. *Актуальні дослідження правової та історичної науки*: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. (м. Тернопіль, 10 червня 2021 р.). Тернопіль, 2021. Вип. 33. С. 19. URL: http://www.lex-line.com.ua/?go=full_article&id=3218.

[3] Там само.

[4] Там само. С. 19.

[5] Про інноваційну діяльність: Закон України від 4 липня 2002 р. № 40-IV. *Відомості Верховної Ради України.* 2002. № 36. Ст. 266. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text.

принципом державної інноваційної політики є створення умов для збереження, розвитку і використання вітчизняного науково-технічного та інноваційного потенціалу. Як бачимо, «визначення інтеграції наукових досліджень та науково-технічних розробок у світовий науковий та Європейський дослідницький простір як кінцевої мети наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності навпаки створює ризик втрати вітчизняного науково-технічного та інноваційного потенціалу через трудову міграцію закордон наукових кадрів»[1].

Також принципом державної інноваційної політики, встановленим в цій статті, є здійснення заходів на підтримку міжнародної науково-технологічної кооперації, трансферу технологій, захисту вітчизняної продукції на внутрішньому ринку та її просування на зовнішній ринок[2]. Отже, цей принцип «нормативно сконструюваний так, що кінцевим завданням має бути забезпечення результату інноваційної діяльності, а наголос на інтеграції наукових досліджень та науково-технічних розробок у світовий науковий та Європейський дослідницький простір без додаткової конкретизації ставить під сумнів можливість забезпечення такого результату»[3].

В той же час, згідно зі ст. 46 Закону «Про наукову та науково-технічну діяльність»[4], в переліку принципів державного управління та

[1] Георгієвський Ю. В. Проблема спрямованості державної підтримки у визначенні пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні. *Актуальні дослідження правової та історичної науки*: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. (м. Тернопіль, 10 червня 2021 р.). Тернопіль, 2021. Вип. 33. С. 20. URL: http://www.lex-line.com.ua/?go=full_article&id=3218.

[2] Про інноваційну діяльність: Закон України від 4 липня 2002 р. № 40-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 36. Ст. 266. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text.

[3] Георгієвський Ю. В. Проблема спрямованості державної підтримки у визначенні пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні. *Актуальні дослідження правової та історичної науки*: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. (м. Тернопіль, 10 червня 2021 р.). Тернопіль, 2021. Вип. 33. С. 20. URL: http://www.lex-line.com.ua/?go=full_article&id=3218.

[4] Про наукову та науково-технічну діяльність: Закон України від 26 листопада 2015 р. № 848-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 3. Ст. 25. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text.

регулювання у сфері наукової та науково-технічної діяльності наводиться відкритість для міжнародного науково-технічного співробітництва та забезпечення інтеграції української науки у світовий науковий та Європейський дослідницький простір, при визначенні якого акцентується на необхідності забезпечення захисту інтересів національної безпеки. А в ст. 3 Закону України «Про національну безпеку України»[1] при визначенні фундаментальних національних інтересів України її інтеграцію в світовий науковий та європейський дослідницький простір в якості фундаментального національного інтересу не виокремлено[2].

Зважаючи на те, що зазначеною нормою встановлено в якості фундаментального національного інтересу інтеграцію нашої держави до світового політичного, економічного, безпекового, правового простору, то, зважаючи на прагнення до розвитку рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами та набуття членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору, на нашу думку, фундаментальні і прикладні наукові дослідження та науково-технічні (експериментальні) розробки мають забезпечувати таку інтеграцію, бути її засобами та інструментами, а ніяк не окремою її метою.

Отже, запропоноване визначення пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності потребує уточнення та приведення у відповідність до зазначених положень чинного законодавства.

На нашу думку, пріоритетні напрями інноваційної діяльності було б варто визначити як науково, економічно та соціально обґрунтовані

---

[1] Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України.* 2018. № 31. Ст. 241. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text.

[2] Георгієвський Ю. В. Проблема спрямованості державної підтримки у визначенні пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні. *Актуальні дослідження правової та історичної науки*: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. (м. Тернопіль, 10 червня 2021 р.). Тернопіль, 2021. Вип. 33. С. 16–22. URL: http://www.lex-line.com.ua/?go=full_article&id=3218.

та визначені законом напрями здійснення інноваційної діяльності в Україні, що спрямовані на створення умов для збереження, розвитку і використання вітчизняного науково-технічного та інноваційного потенціалу, забезпечення економічної безпеки держави, створення високотехнологічної конкурентоспроможної екологічно чистої продукції та надання високоякісних послуг, збільшення їхнього експорту та які мають забезпечувати взаємовигідну міжнародну науково-технологічну кооперацію, трансфер технологій, сприяючи інтеграції України до світового політичного, економічного, безпекового та правового простору, зокрема, набуттю нею членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору.

По-друге, як вбачається зі статті 3 Розділу І. «Загальні положення» законопроєкту розробники пропонують відмовитися від чинного поділу пріоритетних напрямів інноваційної діяльності на стратегічні (до 10 років) та середньострокові (до 5 років), як це передбачено частиною другою статті 2 Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні»[1], та також поділу на пріоритетні напрями розвитку науки і техніки (понад 10 років) та напрями фундаментальних і прикладних наукових досліджень та науково-технічних розробок (до 5 років), як це встановлено статтею 2 Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки»[2].

Так, в зазначеній статті пропонується запровадити єдиний період визначення об'єднаних пріоритетних напрямів – строк до 5 років.

При цьому, низка вкрай важливих програмних документів стратегічного характеру, що пов'язано з результатами наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, вже розраховано на десятирічний період їхньої реалізації[3].

---

[1] Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 8 вересня 2011 р. № 3715-VI. *Відомості Верховної Ради України.* 2012. № 19-20. Ст. 166. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17#Text.

[2] Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки: Закон України від 11 липня 2001 р. № 2623-III. *Відомості Верховної Ради України.* 2001. № 48. Ст. 253. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-14#Text.

[3] Георгієвський Ю. В. Проблема визначення періоду дії пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні. *Актуальні*

Насамперед, до таких документів відносяться Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року[1], що є орієнтирами для розроблення проєктів прогнозних і програмних документів, проєктів нормативно-правових актів з метою забезпечення збалансованості економічного, соціального та екологічного вимірів сталого розвитку України. У відповідності до п. 2 цього Указу Кабінетові Міністрів України доручено забезпечити проведення аналізу прогнозних і програмних документів з урахуванням Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року та вжиття заходів з їх удосконалення за результатами такого аналізу, а також упровадити дієву систему моніторингу реалізації Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року. А в пункті 3 Указу рекомендовано Національній академії наук України, Національній академії аграрних наук України, Національній академії медичних наук України, Національній академії педагогічних наук України, Національній академії правових наук України, Національній академії мистецтв України враховувати Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року під час визначення напрямів наукових досліджень.

Безперечно, до числа таких документів потрібно також віднести вже згадану урядову Національну стратегію[2], в якій окрім довгострокової економічної візії, принципів і цінностей, «червоних ліній» (неприпустимих напрямів руху), визначено також ключові напрями (вектори) економічного розвитку та за кожним з 20 напрямів – стратегічні цілі, шляхи їх досягнення з урахуванням наявних і потенційних викликів і бар'єрів, а також основні завдання державної економічної політики та цільові індикатори також на період до 2030 року.

питання реформування правової системи України : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Дніпро, Україна, 2–3 липня 2021 р.). Дніпро: ГО «Правовий світ», 2021. С. 36–40.

[1] Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента від 30 вересня 2019 р. № 722/2019. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text.

[2] Національна економічна стратегія України на період до 2030 року: затв. постановою КМУ від 3 березня 2021 р. № 179. URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179.

При цьому, в більшості ключових напрямів економічного розвитку вбачається прямий вплив та залежність від наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, тож, за таких умов, скорочення періоду пріоритетних напрямів в цих сферах заважатиме забезпеченню цільових індикаторів у встановлений в Стратегії десятирічний період[1].

Отже, на наше принципове переконання, відмова від поділу пріоритетних напрямів на стратегічна та середньострокові не лише суперечить спеціальним законам і зазначеним актам, які наразі є чинними, та в яких перевага віддається довгостроковому розвиткові держави, а й створює ризик недосягнення цілей сталого розвитку, які напряму пов'язані з результатами наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності.

По-третє, в статті 3 Розділу І. «Загальні положення» розробники законопроєкту пропонують передати повноваження із затвердження переліку пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності Кабінету Міністрів України.

Дійсно, до основних завдань Уряду України як вищого органу в системі органів виконавчої влади, відповідального перед Президентом України і Верховною Радою України, підконтрольного і підзвітного Верховній Раді України у межах, передбачених Конституцією України, відповідно до ст. 2 Закону України «Про Кабінет Міністрів України»[2], віднесено, в тому числі, забезпечення розвитку і державної підтримки науково-технічного та інноваційного потенціалу держави.

Наразі КМУ затверджує лише пріоритетні тематичні напрями наукових досліджень і науково-технічних розробок та середньострокові пріоритетні напрями інноваційної діяльності, а пріоритетні напрями розвитку науки і техніки відповідно до ст. 4 Закону «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» та стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності відповідно до ст. 2 Зако-

[1] Національна економічна стратегія України на період до 2030 року: затв. постановою КМУ від 3 березня 2021 р. № 179. URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179.

[2] Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27 лютого 2014 р. № 794-VII. *Відомості Верховної Ради України.* 2014. № 13. Ст. 222.

ну «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» затверджує Верховна Рада України[1]. Таким чином, «розробники законопроєкту в статті 3 фактично пропонують змінити чинний порядок затвердження пріоритетних напрямів розвитку наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності та звузити повноваження Парламенту України до визначення законом основних засад формування та реалізації таких напрямів»[2].

На нашу думку, «такий перерозподіл компетенції призведе до відтермінування визначення пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, а отже, і до їх практичної реалізації, адже очевидно, що Урядові України буде надано додатковий час для розроблення та затвердження цих пріоритетних напрямів, а також для приведення своїх нормативно-правових актів у відповідність до нового закону. Зважаючи на це, ми не можемо оцінювати запропонований спосіб законодавчого регулювання як оптимальний»[3].

З метою забезпечення сталого розвитку України та задля термінового розв'язання проблеми визначення пріоритетних напрямів доречнішим було б Верховній Раді України в стислі строки затвердити пріоритетні напрями розвитку науки і техніки на період до 2030 року внесенням змін до ст. 3 Закону «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки»[4] та затвердити стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності на аналогічний період внесенням змін до ст. 4 Закону «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні»[5].

---

[1] Георгієвський Ю. В. Проблема перерозподілу повноважень із затвердження пріоритетних напрямів у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні. *Проблеми вдосконалення правового забезпечення прав та основних свобод людини і громадянина*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 25-26 червня, 2021 року). Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2021. С. 37–41.

[2] Там само. С. 39.

[3] Там само.

[4] Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки: Закон України від 11 липня 2001 р. № 2623-III. *Відомості Верховної Ради України.* 2001. № 48. Ст. 253. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-14#Text.

[5] Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 8 вересня 2011 р. № 3715-VI. *Відомості Верховної Ради України.* 2012. № 19-20. Ст. 166. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17#Text.

По-четверте, в статті 3 Розділу І. Загальні положення законопроєкту розробники запроваджують, а в статтях 4 і 5 цього розділу вживають термін «центральний орган виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах науки, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності».

З наведеного визначення вбачається, що це єдиний центральний орган виконавчої влади, який має охоплювати, за задумом розробників законопроєкту, повноваження як з формування, так і з реалізації державної політики у всіх зазначених сферах.

Це певною мірою суперечить чинній редакції статті 9 Закону України «Про інноваційну діяльність»[1], відповідно до якої функції формування та реалізації державної політики в сфері інноваційної діяльності на цей час законодавчо розмежовано.

Не заперечуючи проти ідеї наділення єдиного центрального органу виконавчої влади такою компетенцією, водночас звертаємо увагу, що формування і реалізацію державної політики в сфері інноваційної діяльності наразі здійснюють три різних центральних органи виконавчої влади.

Так, Міністерство економіки України як головний орган в системі центральних органів виконавчої влади, відповідно до пунктів 1, 3 Положення про це міністерство[2], забезпечує формування і реалізацію державної політики у сфері інноваційної діяльності в реальному секторі економіки. «Мінекономіки здійснює заходи щодо реалізації державної інноваційної політики в реальному секторі (п. 76), організовує та координує інноваційну діяльність у реальному секторі економіки (п. 77), забезпечує розвиток інноваційної системи (п. 78) та ін.»[3].

---

[1] Про інноваційну діяльність: Закон України від 4 липня 2002 р. № 40-IV. *Відомості Верховної Ради України.* 2002. № 36. Ст. 266. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text.

[2] Положення про Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України: постанова Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 459. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124-2021-%D0%BF#n359.

[3] Георгієвський Ю. В. Проблема визначення центрального органу виконавчої влади із забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері науко-

Водночас, «Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України згідно з пунктом 1, 3 Положення[1] про це міністерство, є головним центральним органом виконавчої влади, до основних завдань якого віднесено забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері інноваційної діяльності у стратегічних галузях промисловості. Так, Мінстратегпром відповідно до покладених на нього завдань, у тому числі, визначає пріоритетні напрями розвитку наукової і науково-технічної діяльності та кооперації у стратегічних галузях промисловості (пп. 48), бере участь у формуванні пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки в Україні, державних цільових наукових та науково-технічних програм і державного замовлення в галузях промисловості (пп. 52), здійснює заходи щодо реалізації інноваційної політики в стратегічних галузях промисловості (пп. 55)»[2].

Міністерство освіти і науки України як центральний орган виконавчої влади згідно з ч. 2 ст. 9 Закону України «Про інноваційну діяльність» та п. 1, 3 Положення про це Міністерство[3], яке Кабінет Міністрів України затвердив постановою від 16 жовтня 2014 р. № 630, реалізує державну політику у сфері інноваційної діяльності. Так, відповідно до цього Положення МОН, приміром, формує пріоритетні напрями розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності на під-

вої, науково-технічної та інноваційної діяльності. *Теоретико-практичні аспекти розвитку економіки, обліку, фінансів та права* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. 2021. С. 56.

[1] Положення про Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 7 вересня 2020 р. № 819. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/819-2020-%D0%BF#Text.

[2] Георгієвський Ю. В. Проблема визначення центрального органу виконавчої влади із забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності. *Теоретико-практичні аспекти розвитку економіки, обліку, фінансів та права* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Полтава, 16 червня 2021 р.). Полтава: ЦФЕНД, 2021. 63 с. С. 57. URL: http://www.economics.in.ua/2021/07/blog-post.html.

[3] Про затвердження Положення про Міністерство освіти і науки України: постанова КМУ від 16 жовтня 2014 р. № 630. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/630-2014-%D0%BF#Text.

ставі довгострокових і середньострокових прогнозів науково-технічного та інноваційного розвитку (п. 25). При цьому, як вбачається з пункту 3 Розділу ІІ. «Прикінцеві та перехідні положення» розробники законопроєкту «не передбачають внесення до статті 9 Закону України «Про інноваційну діяльність» змін, якими б до компетенції єдиного центрального органу виконавчої влади було б віднесено розмежовані наразі повноваження з формування та реалізації державної політики в сфері інноваційної діяльності, що також безперечно є недоліком запропонованого законопроєкту»[1].

Отже, неврахування цього недоліку призведе до невизначеності єдиного центрального органу виконавчої влади, відповідального за підготовку пропозицій щодо пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності через дублювання повноважень різних центральних органів виконавчої влади з формування та реалізації державної політики в цих сферах.

На наше переконання, таким єдиним центральним органом виконавчої влади, наділеним повноваженнями з формування державної політики в сфері інноваційної діяльності має бути визнано Міністерство освіти і науки України, а повноваженнями з реалізації державної інноваційної політики мають бути наділені всі центральні органи виконавчої влади у відповідних сферах публічного управління.

По-п'яте, в пункті 3 Розділу ІІ. «Прикінцеві та перехідні положення» проєкту закону розробники пропонують «внести зміни до пункту 3 частини першої статті 39 Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність» та фактично додатково позбавити Верховну Раду України повноважень із затвердження загальнодержавних програм науково-технічного розвитку України без одночасного корегування положень Закону України «Про державні цільові програми». При цьому, водночас з тексту законопроєкту не вбачається пропо-

[1] Георгієвський Ю. В. Проблема визначення центрального органу виконавчої влади із забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності. *Теоретико-практичні аспекти розвитку економіки, обліку, фінансів та права* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Полтава, 16 червня 2021 р.). Полтава: ЦФЕНД, 2021. 63 с. С. 57. URL: http://www.economics.in.ua/2021/07/blog-post.html.

зицій зі внесення змін до п. 4 ч. 1 ст. 41 Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність» щодо розширення повноважень Кабінету Міністрів України, який відповідно до чинної редакції цього пункту забезпечує розроблення і виконання лише державних цільових наукових і науково-технічних програм»[1].

На нашу думку, запропоновані зміни в разі їх прийняття безумовно суперечитимуть чинній редакції ст. 10 Закону України «Про державні цільові програми»[2], відповідно до яких загальнодержавні програми, зокрема, науково-технічного розвитку затверджуються законом за поданням КМУ.

Такий порядок відповідає й конституційним приписам, а саме статті 85 Конституції України[3], відповідно до якої прийняття законів (п. 3) і затвердження загальнодержавних програм, зокрема, науково-технічного розвитку (п. 6) віднесено до виключних повноважень єдиного органу законодавчої влади в Україні – Верховної Ради України.

Отже, вищезазначена пропозиція з додаткового звуження повноважень Парламенту України в цій сфері не лише потребує корегування закону, а й внесення змін до Конституції України, що не є доцільним, а його компетенція, як єдиного законодавчого органу має залишитися незмінною.

Таким чином, аналіз зазначеного законопроєкту дає підстави для висновку про недоречність його прийняття. При цьому, усунення існуючої законодавчої прогалини потребує оперативного визначення

[1] Георгієвський Ю. В. Проблема спрямованості державної підтримки у визначенні пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні. *Актуальні дослідження правової та історичної науки*: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. (м. Тернопіль, 10 червня 2021 р.). Тернопіль, 2021. Вип. 33. С. 21. http://www.lex-line.com.ua/?go=full_article&id=3218.

[2] Про державні цільові програми: Закон України від 18 березня 2004 р. № 1621-IV. *Відомості Верховної Ради України.* 2004. № 25. Ст. 352. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1621-15#Text.

[3] Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України.* 1996. № 30. Ст. 141.

стратегічних пріоритетних напрямів у чинному Законі України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» на період до 2030 року зі збереженням порядку їх формування та затвердження. Звичайно, встановлені на попередній період стратегічні пріоритетні напрями потребують не лише продовження їх дії на наступний період, а й якісного оновлення.

Все вищезазначене дає підстави для деяких висновків та пропозицій:

1. Україна в поточному році займає GII-2021 за інноваційними ресурсами та результатами інноваційної діяльності зберігає доволі низьку позицію в світі та вкрай низьку позицію серед країн Європи, що може певною мірою бути перешкодою для євроінтеграційних прагнень.

2. Потребує законодавчого оновлення визначення пріоритетних напрямів інноваційної діяльності з акцентуванням на їхню цільову спрямованість. Під такими напрямами було б варто встановити науково, економічно та соціально обґрунтовані та визначені законом напрями здійснення інноваційної діяльності в Україні, що спрямовані на створення умов для збереження, розвитку і використання вітчизняного науково-технічного та інноваційного потенціалу, забезпечення економічної безпеки держави, створення високотехнологічної конкурентоспроможної екологічно чистої продукції та надання високоякісних послуг, збільшення їхнього експорту та які мають забезпечувати взаємовигідну міжнародну науково-технологічну кооперацію, трансфер технологій, сприяючи інтеграції України до світового політичного, економічного, безпекового та правового простору, зокрема, набуттю нею членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору.

3. Потребують коректному узагальненню та визначенню в якості стратегічних на період до 2030 року в тому числі такі пріоритетні напрями інноваційної діяльності як:

1) широке застосування технологій чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища, зокрема, оновлення систем охорони земель і відновлення родючості ґрунтів, від-

новлення лісів, зменшення рівня забруднення повітря, водного фонду та інших компонентів довкілля, скорочення викидів парникових газів (декарбонізація промисловості) та адаптація до зміни клімату, технологічна гармонізація промисловості з навколишнім середовищем з повною реабілітацією територій функціонування промислових підприємств;

2) технологічне оновлення видобувної промисловості, модернізація видобутку паливно-енергетичних, рудних(залізних, марганцевих, титанових) корисних копалин, зокрема задля зниження енергоємності видобутку, технологічне оновлення ефективного видобутку та первинної переробки марганцевих, цинкових руд тазалізистих бокситів, оновлення технологій розвідувальних робіт із розвідки запасів індустріальних мінералів (каолін, графіт, цирконій, сіль, зернисті фосфорити тощо), освоєння нових технологій задля нарощення видобутку металів майбутнього та критичної мінеральної сировини (літію, титану, нікелю, кобальту, хрому, танталу, ніобію, берилію, цирконію, скандію, молібдену, золота, вуглеводнів, урану, коксівного та антрацитового кам'яного вугілля, руд алюмінію, вольфраму, міді, свинцю, цинку, магнію, платиноїдів тощо), оцифрування національної геологічної інформації;

3) технологічне оновлення та розвиток хімічної та переробної промисловості, впровадження, з використанням сучасних технологій глибокої переробки;

4) модернізація традиційних енергетичних систем (газової, нафтової, теплової), розвиток альтернативних та відновлювальних джерел енергії, «зеленої енергетики» (вітрової, сонячної і т.ін.), освоєння нових технологій транспортування енергії, запровадження "розумних" енергетичних мереж, впровадження циркулярної економіки, енергоефективних, енергоємних та ресурсозберігаючих технологій, виробництво водню та впровадження водневих технологій;

5) модернізація агропромислового сектору, у тому числі, відновлення якості земельного фонду, розвиток сучасного високотехнологічного сільськогосподарського машинобудування, зрошувальної, транспортної та елеваторної інфраструктури, виробництво всього

спектру здорової, органічної, безпечної сільськогосподарської та харчової продукції рослинного (зокрема, високомаржинальних та нішевих зернових культур), та тваринного походження, технологічне оновлення харчової промисловості;

6) технологічне оновлення транспортної інфраструктури, розроблення та впровадження нових технологій будівництва автомобільних доріг зі збільшеним строком експлуатації (можливо, цементобетонного покриття з використанням цементно-шлакової продукції), технології «розумних» доріг, розвиток мережі електрозарядних автомобільних станцій, будівництво високошвидкісної залізниці, технологічне оновлення інфраструктури морських та річних портів, модернізації інфраструктури авіаційного транспорту, аеродромів, аеродромних об'єктів та аеропортів;

7) модернізація та освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку машинобудування (зокрема, електромобілів, швидкісного та вантажного залізничного машинобудування, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування),

8) модернізація системи громадського здоров'я, розвиток телемедицини, eHealth, високотехнологічної медицини і системи трансплантації, системи екстреної медичної допомоги, розроблення, впровадження, освоєння нових та впровадження сучасних ефективних технологій діагностування, профілактики та лікування інфекційних захворювань, туберкульозу, гострих респіраторних хвороб, онкологічних, серцево-судинних, психічних, орфанних захворювань, діабету, бронхіальної астми, розроблення нових доступних та ефективних лікарських засобів, високотехнологічного медичного обладнання;

9) модернізація воєнно-промислового комплексу, технологічне оновлення та розвиток військової інфраструктури, розроблення нових видів високотехнологічного озброєння, військової та спеціальної техніки, забезпечення Збройних сил України ефективними та точними засобами ураження, у тому числі безпілотними і роботизованими, розроблення сучасної ракетної зброї, здатної вражати важливі воєнні, інфраструктурні та інші об'єкти противника на великій

відстані, впровадження космічних технологій, переозброєння Збройних Сил України багатоцільовими бойовими літаками, бойовими вертольотами та танками;

10) цифрова трансформація всіх сфер суспільного життя (зокрема, розвиток та впровадження Bigdata, IoT, штучного інтелекту), освоєння нових технологій доступу до Інтернету задля забезпечення швидкісної інтернетизації.

4. Існуюча законодавча прогалина із затвердженням стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності не дозволяє визначити середньострокові пріоритетні напрями та ставить під сумнів ефективність використання коштів, які спрямовуються на підтримку наукової і науково-технічної діяльності та збільшує ризик фінансування за рахунок таких коштів розроблення та впровадження технологій, які не користуватимуться попитом. При цьому, при формуванні та затвердженні стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності варто не лише орієнтуватися на актуальні світові інноваційні тренди, а насамперед дбати про національні інтереси України. Подальше гальмування із розв'язанням законодавчої прогалини може призвести до зниження позицій України в Global Innovation Index вже 2022 році та в подальші роки.

5. Виявлений стан державного регулювання особливо в умовах сучасних світових викликів є неприпустимим і потребує оперативного розроблення МОН і затвердження Урядом державної цільової програми прогнозування науково-технологічного та інноваційного розвитку України до 2030 року та термінового визначення на виконання цієї програми узгоджених між собою пріоритетних напрямів розвитку науки, техніки та інноваційної діяльності на зазначений період з подальшим обов'язковим затвердженням цих напрямів Верховною Радою України шляхом внесення відповідних змін до статті 3 Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» та статті 4 Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності».

6. Уявляється доречним у статті 9 Закону України «Про інноваційну діяльність» єдиним центральним органом виконавчої влади,

наділеним повноваженнями з формування державної політики в сфері інноваційної діяльності має бути визнано Міністерство освіти і науки України, а повноваженнями з реалізації державної інноваційної політики мають бути наділені всі центральні органи виконавчої влади у відповідних сферах публічного управління.

7. Ігнорування цих ризиків, відсутність оперативного реагування і злагодженої й плідної взаємодії МОН, Мінекономіки, інших центральних органів виконавчої влади в межах їхньої компетенції, з науковою громадськістю, відповідальної роботи Уряду і Парламенту у стислі строки може мати наслідком не лише нераціональне, нецільове та неефективне витрачання коштів державного та місцевих бюджетів, що в мовах обмеженої фінансової спроможності є неприпустимим, а найголовніше – загальмує інноваційний розвиток України, знизить її й без того нестійку конкурентоспроможність у світі, спровокує нові кризові явища в економічній і соціальній сфері й поставить під сумнів національну безпеку та суверенітет нашої держави.

1.3. Принцип свободи підприємництва та його нормативне забезпечення у інноваційному процесі сучасної економіки України

Постановка проблеми та її актуальність. Конституція України проголосивши, що зовнішньоекономічна діяльність України спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загальновизнаними принципами і нормами міжнародного права (стаття 18), заклала передумови для розбудови моделі національної економіки з урахуванням передового міжнародного досвіду на засадах принципу верховенства права з імплементацією у національне законодавство правових інститутів,